Kazimierz Pająk
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

POLSKA I EUROPEJSKA POLITYKA REGIONALNA A PROCES ZARZĄDZANIA ROZWOJEM LOKALNYM W OKRESIE GLOBALIZACJI

Wstęp

W Europie pod koniec XX wieku uwidaczniają się nowe tendencje w rozwoju samorządu terytorialnego. Bez wątpienia tę jakościowo nową formę jego przemian rozpoczął postępujący proces integracji europejskiej. Przyczynił się on do zacierania granic międzypaństwowych. Ułatwienie wymiany gospodarczej oznaczało również zachęcenie do kontaktów międzyludzkich, społecznych i politycznych. Miasta, gminy i inne struktury samorządu terytorialnego szukają odtąd partnerów nie tylko w kraju, ale również poza jego granicami[1].

Współcześnie zakres współpracy samorządów znacznie się rozszerzył i dotyczy już nie tylko samorządów przygranicznych, ale obejmuje też różnorodne formy współdziałania bez pośrednictwa władz państwowych. Jej wyrazem są między innymi różnorodne międzynarodowe organizacje samorządów, dzięki którym samorządy stają się odrębnym czynnikiem integracji europejskiej. Jednym z najstarszych międzynarodowych stowarzyszeń samorządów jest Związek Stolic Europejskich, utworzony w 1956 r. dla podjęcia wspólnych działań w celu rozwiązywania istotnych problemów oraz zacieśnienia współpracy i wymiany doświadczeń. Inną prężną organizacją jest Stowarzyszenie Regionów Granicznych w Europie (ARFE) utworzone w 1971 r. Jego celem była wymiana doświadczeń i koordynacja wspólnych działań w zakresie rozwiązywania problemów granicznych, w szczególności dotyczących ochrony środowiska, rolnictwa, kul-

[1] Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. nr 99, poz. 415); także R. Hauser, Z. Niewiadomski, *Ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym z komentarzem i przepisami wykonawczymi*, Warszawa 1995.

tury i problemów mniejszości narodowych. Powołana do życia w 1973 r. Konferencja Morskich Regionów Peryferyjnych skupiała przedstawicieli władz około 60 regionów z kilkunastu krajów. Konferencja zajmuje się problemami rozwoju transportu morskiego oraz wymiany turystycznej i kulturalnej w kontekście ogólnoeuropejskim. Do najbardziej aktywnych samorządów w zakresie współpracy transgranicznej należą regiony górskie, które utworzyły kilka organizacji, między innymi Stowarzyszenie Regionów Alp Centralnych, Stowarzyszenie Regionów Alp Wschodnich, Grupa Robocza Regionów Alp Zachodnich, Wspólnota Pirenejów czy Grupa Robocza Jury. Wynika to w dużej mierze ze specyfiki problemów gospodarczych i społecznych tych obszarów, takich jak trudności w rozwoju miejscowego przemysłu, znaczna rola turystyki i problemy ochrony środowiska[2].

1. Kształtowanie się europejskiej i polskiej polityki regionalnej

W latach osiemdziesiątych nastąpiła konsolidacja współpracy europejskiej regionów i ich instytucjonalizacja. Spowodowało to utworzenie w 1985 r. Rady Regionów Europejskich, która dwa lata później przekształciła się w Zgromadzenie Regionów Rady Europy, zrzeszając ponad 300 regionów europejskich. Początkowo głównym zadaniem organizacji było określenie roli i pozycji regionów w budowaniu demokratycznej Europy, bliskiej obywatelom, w konsekwencji czego Zgromadzenie angażowało się przede wszystkim w promocję idei regionalizmu oraz wdrażanie udziału regionów w politykę europejską. Powstanie Kongresu Władz Lokalnych i Regionalnych, a później Komitetu Regionów było rezultatem tych działań. Zgromadzenie dążąc do rozwoju współpracy międzyregionalnej, umocniło politycznie reprezentację regionów w instytucjach ogólnoeuropejskich.

Od początku lat dziewięćdziesiątych organizacja angażuje się w prace nad rozwojem demokracji i wspólnoty regionalnej w krajach Europy Środkowo-Wschodniej. Przyjęta w 1998 r.: „Strategia 2000 dla regionów Europy", miała na celu przede wszystkim przyspieszenie procesu regionalizacji (w perspektywie rozszerzenia Unii Europejskiej) spójności politycznej, ekonomicznej, socjalnej i terytorialnej w Europie, a także promocja i rozwój wspólnoty międzyregionalnej w różnych dziedzinach (np. kulturalnej, ekonomicznej i socjalnej) poprzez transfer wiedzy technicznej i wymianę doświadczeń. Jednocześnie w strukturach europejskich powstały specjalne organy reprezentujące interesy wspólnot regionalnych i lokalnych. Przy Radzie Europy powołano Kongres Władz Lokalnych i Regionalnych Europy, w którego skład wchodzą delegacje państw członkowskich (przedstawiciele władz lokalnych i regionalnych). Kongres pełni funkcje opiniodawczo-doradcze. Jego podstawowym celem jest umacnianie demokracji

[2] O. Frejman, *Samorządy terytorialne a współpraca transgraniczna*, Warszawa 1992, s. 9 i in.

lokalnej. Na ten cel składa się wspieranie autonomii politycznej, administracyjnej i finansowej władz regionalnych i lokalnych, pomoc dla nowych państw (lub w okresie przemian demokratycznych) w ustanowieniu skutecznych władz lokalnych oraz inicjowanie działań nakierowanych na przybliżenie społeczeństwom zasad demokracji regionalnej i lokalnej. Kongres pobudza również współpracę między regionami i ułatwia ich przedstawicielom dostęp do polityki europejskiej realizowanej przez Radę Europy. Jest on organem doradczym Rady Ministrów Rady Europy. Swoją politykę realizuje za pomocą zaleceń kierowanych do Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy i rezolucji kierowanych do władz regionalnych i lokalnych w Europie[3].

Kongres opracował również wiele dokumentów dotyczących demokracji lokalnej czy współpracy transgranicznej. Zostały one następnie przyjęte w formie konwencji. Najważniejsze z nich to Europejska Karta Samorządu Terytorialnego, Europejska Konwencja Ramowa o Współpracy Transgranicznej oraz projekt Europejskiej Karty Samorządu Regionalnego. Przy Komisji Europejskiej utworzono w 1988 r. Radę Konsultacyjną Władz Regionalnych i Lokalnych.

Wprowadzając w życie tzw. reformę Delorsa określono globalną koncepcję spójności gospodarczej i społecznej. Wyznaczały ją zasady określające koncentrację celów, selekcję regionów na podstawie kryteriów wspólnotowych. Wprowadzono wymóg monitoringu i przestrzegania zasady subsydiarności, wszystko to tworzy zasadę partnerstwa.

Standardowe Podstawy Wsparcia Wspólnoty (CSF) składają się z czterech części, dotyczących kontekstu i analizy problemów rozwoju regionalnego, strategii rozwoju regionalnego i form pomocy, planu finansowego oraz realizacji strategii rozwoju[4].

Następnie – na mocy traktatu z Maastricht z 7 lutego 1992 r. będącego podstawą prawną integracji europejskiej – powołano do życia specjalny organ: Komitet Regionów. Wbrew swojej nazwie jest on europejskim przedstawicielem władz samorządowych różnych szczebli (Komitet o charakterze doradczym, składający się z reprezentantów organów regionalnych i lokalnych – art. 198a traktatu), gwarantującym reprezentację ich interesów i ich współuczestniczenie w procesie integracji europejskiej. Komitet ma statut zbliżony do Komisji Gospodarczo-Społecznej Unii Europejskiej. Unia Europejska chętnie upowszechniła stanowisko, że Komitet Regionów „został" powołany na życzenie państw członkowskich nie tylko celem respektowania tożsamości i prerogatyw regionów i społeczności lokalnych, lecz również celem stworzenia możliwości uczestnictwa w rozwoju

[3] Ibidem, s. 10 i in.

[4] W. Weinfeld, W. Wessels, *Europa od A do Z. Podręcznik integracji europejskiej*, Gliwice 1999, s. 41 i in., także: J. Szlachta, *Średniookresowe programowanie rozwoju społeczno-gospodarczego w Polsce w standardach Unii Europejskiej*, w: M. Kłamut (red.), *Proces globalizacji gospodarki – udział krajów w jej korzyściach i kosztach*, Wrocław 2004, s. 273-297.

UE i współkierowania jej polityką. Po raz pierwszy w historii UE istnieje obligacja z mocy prawa konsultowania się i reprezentowania władz lokalnych i regionalnych w całości zagadnień, które ich dotyczą. Jego funkcja polega przede wszystkim na skupieniu interesów lokalnych i regionalnych, a także przedstawieniu skutków regulacji UE na szczeblu regionalnym i lokalnym. Zadaniem Komitetu jest wydawanie opinii w sprawach projektowanych aktów prawnych Unii Europejskiej, które prawdopodobnie będą miały wpływ na różne regiony państw członkowskich. Rada i Komisja obowiązane są konsultować projekty aktów prawnych z Komitetem Regionów w przypadkach przewidzianych przepisami traktatów. Komitet może również wydawać opinie, jeśli uzna, że działania podejmowane przez Radę lub Komisję dotyczą problemów regionalnych. Konsultacje z Komitetem muszą być prowadzone w następujących dziedzinach:

- edukacji, kształcenia zawodowego i młodzieży,
- kultury,
- ochrony zdrowia,
- transeuropejskich sieci transportowych, telekomunikacyjnych i energetycznych,
- spójności ekonomiczno-społecznej[5].

Ważnym krokiem w rozwoju współpracy transgranicznej było ustanowienie Europejskiej Konwencji Ramowej o Współpracy Transgranicznej między wspólnotami i władzami terytorialnymi (sporządzonej w Madrycie 21 maja 1980 r.). W Konwencji podkreślano dotychczasowe doświadczenia, które wykazały, że współpraca między władzami lokalnymi i regionalnymi w Europie ułatwia realizację ich celów, a w szczególności przyczynia się do poprawy stanu i rozwoju obszarów przygranicznych. Konwencja zobowiązuje państwa do ułatwiania i wspierania współpracy transgranicznej wspólnot i władz terytorialnych jednego kraju ze wspólnotami i władzami terytorialnymi innych państw oraz czynienia w tym celu starań na rzecz zawierania niezbędnych porozumień i przyjmowania uzgodnień (musza one jednak szanować odrębność postanowień konstytucyjnych tych państw).

Do istotnych dokumentów międzynarodowych należy również sporządzona w 1981 r. w Euregio, a następnie w nieco zmienionej postaci w Szczecinie, Europejska Karta Regionów Przygranicznych i Transgranicznych. Granice określano w Karcie jako „blizny historii" i uznano, że współpraca transgraniczna może pomagać w łagodzeniu niekorzystnych skutków ich istnienia oraz przezwyciężaniu peryferyjności obszarów przygranicznych i służyć poprawie warunków życiowych ich mieszkańców. Karta podkreśla, ze współpraca transgraniczna nie powinna ograniczać się do sfery ekonomii i infrastruktury, ale musi rozciągać się

[5] E. Latoszek, M. Proczek, *Organizacje międzynarodowe. Założenia, cele, działalność*, Warszawa 2001, s. 288 i in.

na sferę kulturalną i społeczną, w celu osiągnięcia harmonijnego rozwoju zainteresowanych regionów.

Innym przejawem wykraczania problematyki samorządów terytorialnych poza granice rozwiązań systemowych poszczególnych krajów jest proces ich standaryzacji w całej Europie. Znaczącym krokiem w tym kierunku jest proces ratyfikacji Europejskiej Karty Samorządu Terytorialnego, którą Polska ratyfikowała w 1994 r. przyjmując w całości jej postanowienia. Ideą Karty jest przyjęcie przez kraje europejskie pewnych podstawowych zasad, ważnych z takich względów jak demokracja i realizacja prawa obywateli do uczestniczenia w zarządzaniu sprawami publicznymi, a nie unifikacja rozwiązań ustrojowych. Postanowienia Karty mają zatem bardzo elastyczny charakter. Polska przyjmując w całości postanowienia Karty należy w tym względzie do wyjątków, gdyż większość krajów europejskich przyjęła tylko wybrane jej artykuły lub ograniczyła zakres jej stosowania do określonych szczebli samorządu terytorialnego.

Do podstawowych zasad Karty należą:

- ustawowy charakter regulacji dotyczących samorządu terytorialnego,
- przyznanie społecznościom lokalnym prawa do regulowania i zarządzania zasadniczą częścią spraw publicznych,
- przyznanie prawa do podejmowania decyzji w interesie społeczności radom lub zgromadzeniom, wybieranym w wyborach wolnych, równych, tajnych, bezpośrednich i powszechnych,
- ustawowo określony zakres kompetencji, które są pełne i całkowite, a ich ograniczenie lub przejęcie przez inne władze możliwe tylko w trybie ustawowym,
- decyzje w sprawie granic nie mogą być podejmowane bez zasięgnięcia opinii zainteresowanych lokalnych społeczności,
- nadzór nad działalnością samorządu powinien obejmować przede wszystkim jej zgodność z prawem, a jedynie w zakresie zadań zleconych może obejmować także kontrolę jej celowości,
- samorządy powinny dysponować odpowiednimi do ich prawnie określonych zadań środkami finansowymi, z których część powinna pochodzić z ustanawianych przez nie podatków i opłat,
- ochrona sądowa powinna być gwarancją swobodnego wykonywania uprawnień samorządów oraz poszanowania zasad samorządności terytorialnej.

Ponadto Karta przewiduje wiele zasad fakultatywnych, których akceptacja nie jest wymagana. Należą do nich: prawo społeczności lokalnych do zrzeszania się w celu ochrony wspólnych interesów, prawo do uczestniczenia w międzynarodowych stowarzyszeniach, prawo do współpracy z samorządami innych państw itp.

Istotnym elementem działań na rzecz standaryzacji europejskich regulacji ustroju samorządu terytorialnego był kolejny akt prawa międzynarodowego,

przygotowywany od 1994 r. i przyjęty przez Kongres Władz Lokalnych i Regionalnych Europy w czerwcu 1997 r. Jest nim Europejska Karta Samorządu Regionalnego.

W preambule Karty odwołano się do podstawowego celu Rady Europy, jakim jest „zacieśnienie więzi pomiędzy jej członkami w celu ochrony i urzeczywistnienia idei oraz zasad poszanowania praw człowieka i demokracji", podkreślając, że zasady te stanowią wspólny dorobek państw europejskich i są warunkami demokratycznego ładu oraz czynnikami sprzyjającymi utrzymywaniu pokoju.

Region uznano za szczebel władzy, do którego powinna mieć zastosowanie zasada subsydiarności. Jest to jedna z podstawowych zasad, które powinny być przestrzegane w odniesieniu do integracji europejskiej i wewnętrznej organizacji państw zaangażowanych w ten proces i która, jak stwierdzono, stanowi główny wkład do rozwoju demokracji w Europie na fundamencie równoprawności różnych szczebli władzy: lokalnego, regionalnego, państwowego i europejskiego. Co więcej, odrzucono kierunek regionalizacji, który mógłby prowadzić do ograniczenia samodzielności samorządu lokalnego i uznano, że regionalizacji muszą towarzyszyć przedsięwzięcia dążące do ochrony samorządności lokalnej. Regiony powinny opierać swoją działalność na zasadzie wzajemnej solidarności, podejmować działania wspierające zrównoważony rozwój oraz sprzyjające ekonomicznej pomyślności z uwzględnieniem ekorozwoju. Karta preferuje trzy najbardziej popularne cele:

- maksymalne wykorzystanie walorów regionu dla osiągnięcia dynamicznego rozwoju,
- godzenie rozwoju gospodarczego z wymogami środowiska naturalnego,
- zrównoważony rozwój w skali całego państwa czy nawet w skali ogólnoeuropejskiej, co w praktyce oznacza istotne wspieranie finansowe słabszych regionów.

W Karcie podkreślono „znaczenie regionu jako zasadniczego elementu kultury europejskiej, który wyraża jej kulturowe zróżnicowanie i jednocześnie przyczynia się do wzbogacenia Europy poprzez nawiązywanie do miejscowych tradycji i zakorzenienia tych tradycji. Ponadto jedną z istotnych płaszczyzn funkcjonowania regionów uznano współpracę międzyregionalną i transgraniczną, podkreślając, że stanowi ona wartościowy i nieodzowny wkład w konstrukcję Europy". Innym aspektem roli regionów w wymiarze ogólnoeuropejskim jest ich udział w instytucjach europejskich. Powinny brać udział w pracach takich instytucji, jak: Izba Regionów Kongresu Władz Lokalnych i Regionalnych Europy oraz Komitet Regionów Unii Europejskiej.

Karta przewiduje, że na szczeblu regionalnym powinny funkcjonować organy z demokratycznie powołanymi organami stanowiącymi, które będą miały znaczną samodzielność w sferze kompetencji oraz środków i zasobów dla wykonywania zadań.

Za jedną z najważniejszych gwarancji samorządności regionalnej Europejska Karta uznaje zasadę określania przez prawo krajowe każdego z państw zakresu działania samorządu regionalnego, przy czym zasada samorządności regionalnej powinna być uznana w konstytucji w możliwie jak najszerszym zakresie. Zakres samorządności regionalnej powinien być określony tylko przez konstytucję, statuty regionów, przepisy prawa wewnętrznego lub międzynarodowego. Przepisy ustawowe, określające zakres samorządu regionalnego, powinny zapewnić regionom ochronę ich samorządności, wynikającą z procedur lub warunków ich wprowadzania.

Przyjęta w Karcie definicja samorządu regionalnego jest wiernym odbiciem koncepcji znanej z Europejskiej Karty Samorządu Terytorialnego: „samorząd regionalny oznacza prawo i zdolności największych terytorialnych jednostek władzy w obrębie każdego państwa, mających wybieralne organy, administracyjnie umieszczonych między rządem centralnym a samorządem lokalnym, i posiadającym prerogatywy albo wynikające z samoorganizacji albo typu zwykle przypisywanego rządowi centralnemu, do zarządzania na własną odpowiedzialność i w interesie mieszkańców zasadniczą częścią spraw publicznych zgodnie z zasadą subsydiarności".

Regiony powinny posiadać swój własny majątek, strukturę administracyjną, organy, które mogą powoływać, oraz personel. Mogą też swobodnie określać struktury wewnętrzne swego systemu administracyjnego i organów. Wymogi stawiane regulacjom prawnym odnoszącym się do statusu regionów łączą się ze ściśle określonymi zadaniami regionu, do których należy zwłaszcza zaliczyć:

- umacnianie tożsamości regionalnej, głównie poprzez wspólnotowy charakter regionu, przy czym wyraźne są w Karcie odwołania do prawno-socjologicznego wymiaru tego pojęcia, a nie wyłącznie formalnoprawnego; wskazuje się bowiem na więzi społeczno-ekonomiczne łączące mieszkańców regionu, a nie tylko na formalne konstrukcje prawne,
- samodzielność regionu ma służyć wszechstronnemu rozwojowi regionu: gospodarczemu i społeczno-kulturowemu,
- regiony powinny być równoprawnymi partnerami w stosunkach z władzami centralnymi i tak powinny się kształtować ich relacje z jednostkami samorządu terytorialnego niższego szczebla,
- regiony powinny być samodzielnymi jednostkami,
- regiony powinny pełnić istotną rolę w stosunkach europejskich.

Podstawą jednolitej polityki regionalnej w skali europejskiej jest siatka regionów stosowana w Unii Europejskiej. Oparta jest na klasyfikacji jednostek terytorialnych dla celów statystyczno-planistycznych, dokonanej przez Eurostat i Komisję Europejską. Polityka regionalna Unii jest realizowana w trzech podstawowych rodzajach jednostek podziału terytorialnego, tzw. NUTS (Nomenclatures des Unite's Teritoriales Statistiques). Województwa w Polsce odpowiadają

systemowi NUTS 2, powiaty lub kilka połączonych powiatów – NUTS 3 (w odniesieniu do 6 powiatów grodzkich największych miast Polski), pozostałe zaś zaklasyfikowano do NUTS 4. NUTS 1 obejmuje cały kraj. Dla jednostek najniższego szczebla, w tym polskich gmin, utworzono dodatkowe jednostki statystyczne – NUTS 5.

Celem polityki regionalnej jest wyrównanie różnic w poziomie rozwoju regionów oraz zapewnienie między nimi spójności w sferze społecznej i gospodarczej. Służy temu przede wszystkim promowanie rozwoju i dostosowań strukturalnych w regionach słabiej rozwiniętych. Cele te realizowane są na szczeblach:

- Unii Europejskiej,
- poszczególnych państw,
- jednostek podziału administracyjnego państwa.

Warto zauważyć, że w traktacie rzymskim z 1957 r. w jego preambule jako jedno z założeń EWG znalazł się zapis: „ Państwa członkowskie pragną wzmocnienia jedności swoich gospodarek i zabezpieczenia ich harmonijnego rozwoju poprzez redukowanie zróżnicowań istniejących między regionami oraz łagodzenie zacofania regionów mniej uprzywielejowanych".

Fundusze strukturalne są podstawowym instrumentem realizacji polityki regionalnej w Unii Europejskiej. Środki finansowe przeznaczone na realizację polityki regionalnej świadczą o znaczeniu, jakie dla Unii Europejskiej mają problemy związane ze zróżnicowaniem regionalnym. Fundusze strukturalne dysponowały w okresie 6 lat (1994-1999) budżetem 141 mld ECU. Stanowiło to jedną trzecią budżetu Unii. Zgodnie z tym co pisze Piotr Jasiński, polityka regionalna, realizując cele społeczne, pełni ważną funkcję ekonomiczną. Poprzez rozwój słabych regionów tworzone są nowe rynki pracy, co przyczynia się do umocnienia całej gospodarki europejskiej. Inwestycje regionalne, finansowane z funduszu regionalnego i funduszu spójności, są stabilizatorami popytu dla przemysłu dóbr inwestycyjnych, zapewniając miejsca pracy także w krajach umożliwiających ich finansowanie. Jest to tzw. efekt zwrotny wspólnotowej polityki regionalnej w postaci korzyści uzyskanych przez regiony zamożne, dzięki inwestycjom realizowanym w regionach wspomaganych.

Obowiązujące obecnie zasady wspólnotowej polityki regionalnej zostały sformułowane w 1988 r. w tzw. reformie J. Delorsa uzupełniane w latach 1993 i 2000. Europejska polityka regionalna funkcjonuje na podstawie zbioru przepisów sformułowanych w regulaminach Rady Wspólnot.

Podstawowe znaczenie ma 10 zasad:

1) Zasada koncentracji środków
   - wzrost udziału Funduszy Strukturalnych w budżecie UE,
   - przeznaczenie funduszy na niewielką liczbę precyzyjnie określonych celów,
   - geograficzna koncentracja pomocy na regionach mniej zamożnych krajów członkowskich.

2) Zasada programowania rozwoju
Oznacza odejście od dofinansowania pojedynczych projektów inwestycyjnych na rzecz kompleksowych, zintegrowanych programów rozwoju regionalnego.
3) Zasada partnerstwa
Odnosi się do dwojakiego rodzaju relacji:
- między władzami publicznymi różnych szczebli,
- miedzy władzami publicznymi, organizacjami społecznymi i podmiotami prywatnymi,

Zasada ta polega na imperatywnej współpracy Komisji Europejskiej z władzami krajowymi, regionalnymi i lokalnymi oraz innymi kompetentnymi ciałami (partnerzy społeczni, gospodarczy) przy formułowaniu zarówno zasad, jak i konkretnych działań unijnej polityki regionalnej. Rola tych partnerów jest istotna, aczkolwiek w głównej mierze opiniodawcza. Znajduje instytucjonalne odzwierciedlenie w postaci Komitetu Regionów i innych instytucji o charakterze formalnym lub nieformalnym reprezentujących interesy władz lokalnych i regionalnych. W praktyce oznacza to również, że wsparcia muszą zostać wcześniej przedstawione i zaopiniowane przez władze regionalne i lokalne, a także innych ważnych uczestników życia społecznego, jeśli ich dotyczą.

Coraz większe znaczenie w polityce regionalnej Unii zdobywa utworzony w 1994 r. – na mocy traktatu z Maastricht – Komitet Regionów, który na razie ma charakter opiniodawczy. Przedkładane jednak rozwiązania dotyczące reform samorządu pozwalają przypuszczać, że w przyszłości będzie odgrywał kluczową rolę w polityce regionalnej i lokalnej Unii Europejskiej.
4) Zasada dodawalności środków
Oznacza, że fundusze strukturalne nie zastępują, lecz powiększają krajowe środki publiczne przeznaczone na politykę regionalną. Przepisy stanowią, że państwo członkowskie zobowiązuje się do utrzymania w danym okresie planistycznym nakładów na krajową politykę regionalną przynajmniej na poziomie wydatków z okresu poprzedniego we wszystkich regionach objętych celem priorytetowym.
5) Zasada komplementarności działań
Konsekwencją tej zasady jest określenie udziału finansowego Wspólnot w relacji do wydatków publicznych państwa członkowskiego. Drugi punkt odniesienia dotyczy udziału finansowego Wspólnot w koszcie współfinansowania przedsięwzięć.
6) Zasada subsydiarności (pomocniczości)
Oznacza, że problemy rozwoju regionalnego pozostają sprawą państwa, a organy wspólnotowe ingerują w te dziedziny pomocniczo.

W Traktacie o Unii Europejskiej zasada subsydiarności nie tyle zarządza realizacją przyznanych jej kompetencji, ile organizuje sam proces ich przyznawania. Zasada, która powstała jako ograniczenie interwencji władz do kwestii,

które nie mogły być rozwiązane przez określenie osoby lub grupy, z biegiem czasu nabrała także innego znaczenia. Nakłada ona na władze obowiązek rozważenia, na jakim szczeblu władzy powinno być podjęte dane działanie. Te dwa sposoby rozumowania zdeterminowały charakter integracji, która (w ideale) powinna się znaleźć na podstawowym ogniewie samorządu jak najbliższym obywatelowi i z poszanowaniem różnorodności kulturalnej.

7) Zasada koordynacji
   Oznacza dwa rodzaje zagadnień:
   - skoordynowane wykorzystanie wszystkich funduszy strukturalnych,
   - koordynacja polityki regionalnej krajów członkowskich.
8) Zasada kompatybilności
   Dotyczy zgodności polityki regionalnej z innymi rodzajami polityki wspólnotowej, a przede wszystkim z ustawodawstwem dotyczącym: ochrony konkurencji, przejrzystości zamówień publicznych, ochrony środowiska, równości szans między kobietami i mężczyznami.
9) Zasada spójności
   Dotyczy spójności polityki regionalnej z polityką makroekonomiczną państwa, jak również koordynacji polityki gospodarczej państw członkowskich.
10) Zasada monitorowania oraz ewaluacji
    Czyni się tutaj zróżnicowanie między trzema terminami, związanymi z etapem, na którym znajduje się odnośna procedura. Ocena dokonywana jest przed (*ex ante*), monitorowanie – w trakcie programu, ewaluacja – po (*ex post*).

Na szczycie w Berlinie ustalono stanowisko na temat budżetu na lata 2000--2006 i zatwierdzono reformę funduszy strukturalnych (dokument Agenda 2000).

Istotnym elementem Agendy 2000 było ustanowienie ram finansowych dla rozwoju polityki Unii Europejskiej. Ramy te obejmują określenie takiego maksymalnego poziomu wydatków, który nie przekraczając limitów budżetu, pozwoliłby osiągnąć cele polityki Unii (w tym rozszerzenie). Zaakceptowana została potrzeba zaostrzenia dyscypliny budżetowej oraz kierunku rozwoju polityki unijnej efektywnego dla obywateli.

Reformy berlińskie położyły też większy nacisk na partnerstwo rządów i regionów przy formułowaniu krajowych planów polityki rozwoju regionalnego stanowiących podstawę wniosku o dotację ze środków wspólnotowych.

Reformy zaproponowane przez Komisję Europejską w pełni pokazują wielkość tego przedsięwzięcia. Obejmują one:

- Budżet – zwiększenie budżetu na cele funduszy strukturalnych, wydatki na politykę wewnętrzną (Trans European Network), wydatki na rozszerzenie Unii Europejskiej.
- Fundusze strukturalne i Fundusz Spójności – koncentracja i racjonalizacja wydatków.

Redukcja liczby inicjatyw wspólnotowych, kontynuacja Funduszu Spójności, redukcja liczby celów z 7 do 3:
- wspieranie regionów zacofanych, obejmuje regiony, które mają 75% PKB Wspólnoty; wyłączono również francuskie terytoria zamorskie, Wyspy Kanaryjskie, Azory i obszary słabo zaludnione,
- wspieranie rekonwersji gospodarczej i społecznej regionów przeżywających trudności strukturalne, obejmuje obszary przemysłowe, wiejskie, z dominacją rybołówstwa, niektóre aglomeracje miejskie,
- zwalczanie bezrobocia i działania na rzecz rozwoju zasobów ludzkich, realizacja przez adaptowanie i modernizację systemów edukacji i organizowanie szkoleń, kursów zawodowych itd.

- Wspólną Politykę Rolną – reforma wspólnych organizacji rynku dla zbóż, wołowiny, mleka i produktów śródziemnomorskich; rozporządzenia horyzontalne dotyczące ochrony środowiska, nacisk na rozwój obszarów wiejskich.
- Politykę wewnętrzną – zwiększenie budżetu, sieć transportowa europejska, wydatki na badania i rozwój, wzmocnienie spójności socjalnej, technologie przyjazne środowisku, reforma administracyjna.
- Rozszerzenie Unii Europejskiej – decyzja o rozpoczęciu pierwszej rundy negocjacji z Estonią, Polską, Czechami, Węgrami, Słowenią i Cyprem; zapewnienie sukcesu rozszerzenia poprzez strategię przedakcesyjną w celu pomocy krajom kandydującym w procesie akcesji do UE.
- Instrumenty przedakcesyjne – partnerstwa przedakcesyjne, instrumenty finansowe dla państwa kandydujących (ISPA, Phare, SAPARD).

2. Fundusze strukturalne wyrazem aktywności gospodarczej Unii Europejskiej

Polityka regionalna Unii Europejskiej jest realizowana za pomocą instrumentów finansowych umownie zwanych funduszami strukturalnymi.

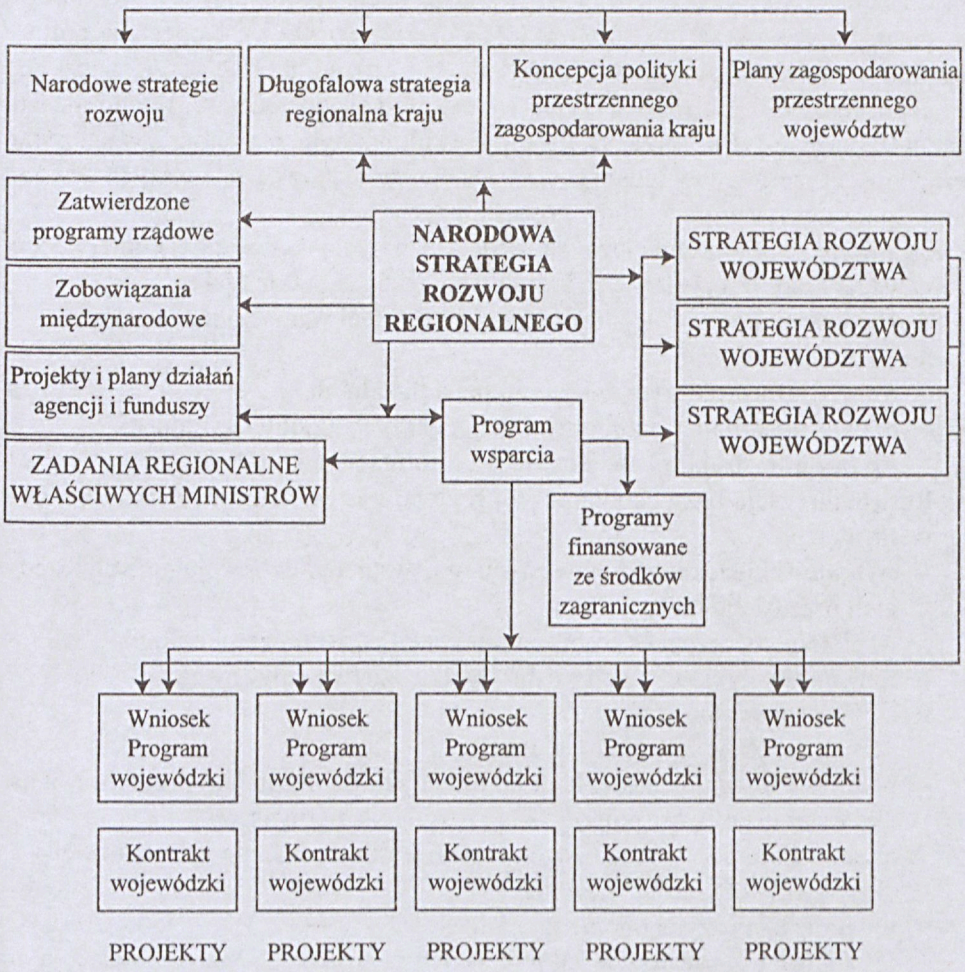
Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (ERDF) jest przeznaczony do wspierania przedsięwzięć w zakresie: infrastruktury, inwestycji produkcyjnych, rozwoju potencjału lokalnego, projektów pilotażowych, inwestycji w ochronie zdrowia, badań podstawowych i stosowanych w regionach.

Europejski Fundusz Społeczny (ESF) wspiera finansowo przedsięwzięcia w zakresie szkolenia zawodowego pracowników, powstawania nowych przedsiębiorstw, działań innowacyjnych, oświatowych itp.

Europejski Fundusz Gwarancji i Orientacji Rolnej – EAGGF Guidance section przyczynia się do finansowania zmian strukturalnych w sektorze rolniczym, rozwoju i unowocześniania rolnictwa, promocji lokalnej produkcji, renowacji wsi, zapobiegania klęskom żywiołowym w najbardziej odległych regionach.

Instrument Finansowy Orientacji Rybołówstwa pozwala finansować zadania w zakresie floty rybackiej, wód przybrzeżnych, portów rybackich i infrastruktury brzegowej, przetwórstwa ryb i owoców morza oraz poszukiwania nowych rynków.

Ustawą z dnia 24 lipca 1998 r. dokonano w Polsce trójstopniowego podziału terytorialnego państwa. W utworzonych 16 województwach funkcjonuje równolegle samorząd oraz administracja rządowa. Uporządkowanie zasad i norm współpracy nastąpiło w ustawie z dnia 12 maja 2000 r. o zasadach wspierania rozwoju regionalnego (Dz.U. nr 48, poz. 550; nr 95, poz. 1041; nr 109, poz. 1158). Stała się ona podstawą do podjęcia w dniu 28 grudnia 2000 r. przez Radę Ministrów

Rys. 1. Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego jako element programowania krajowej polityki regionalnej

Źródło: Schemat Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego przyjętej przez Radę Ministrów 28 grudnia 2000 r.

uchwały nr 105 w sprawie Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego (NSRR) na lata 2001-2006. Jej podstawowe, strategiczne cele odnoszą się do tworzenia warunków wzrostu konkurencyjności regionów oraz przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów w taki sposób, aby sprzyjać długotrwałemu rozwojowi gospodarczemu kraju, jego spójności ekonomicznej, społecznej i terytorialnej w procesie integracji z Unią Europejską[6].

Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2001-2006 w swej warstwie merytorycznej uwzględnia zapisy wielu wcześniej przyjętych dokumentów, jak: Polska 2025 – Długookresowa strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju (26 lipiec 1999 r.); Strategia finansów publicznych i rozwoju gospodarczego kraju do 2002 roku (22 czerwiec 1999 r.); Koncepcja średniookresowego rozwoju gospodarczego kraju do 2002 roku (15 czerwiec 1999 r.); Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju (5 październik 1999 r.). Oznacza to, że realizacja NSRR będzie sprzyjać wzrostowi gospodarczemu, decentralizacji zarządzania państwem, przekształceniom strukturalnym regionów, zwiększeniu mobilności przestrzennej ludności oraz dostępu do najnowocześniejszych technologii społeczeństwa i podmiotów gospodarczych[7].

Realizacja celów strategicznych NSRR oznaczała koncentrację interwencji państwa na kilku priorytetowych kierunkach działania, takich jak:

- Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmacnianiu konkurencyjności regionów
  - rozwój infrastruktury o znaczeniu ponadlokalnym,
  - rozwój funkcji metropolitarnych największych aglomeracji miast,
  - rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego.
- Restrukturyzacja bazy ekonomicznej regionów i tworzenie warunków jej dywersyfikacji
  - stymulowanie lokalizacji inwestycji oraz wspieranie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw,
  - wspieranie tworzenia i absorpcji innowacji i transferu technologii,
  - rozwój turystyki, rekreacji i ochrony dziedzictwa kulturowego.
- Rozwój zasobów ludzkich
  - rozwój zasobów ludzkich i edukacji,
  - podniesienie umiejętności kadr administracji publicznej do programowania i wdrażania polityki spójności oraz rozwijania partnerstwa.
- Wsparcie obszarów wymagających aktywizacji i zagrożenia marginalizacją
  - aktywizacja obszarów wiejskich,
  - rewitalizacja bazy ekonomicznej miast,
  - rewitalizacja obszarów wielkomiejskich zagrożonych marginalizacją społeczno-gospodarczą.

---

[6] Szerzej: *Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2001-2006*, Warszawa 2000, s. 5-6.

[7] Załącznik do uchwały nr 105 Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2000 r. (poz. 851), s. 2.

- Rozwój współpracy regionów
  - rozwój współpracy przygranicznej,
  - rozwój współpracy transnarodowej w zakresie planowania przestrzennego oraz współpracy pomiędzy regionami i jednostkami lokalnymi[8].

Tabela 1. Podział środków przeznaczonych na realizację priorytetów NSRR

Nazwa priorytetu i komponentu	Procent srodków	
	2001-2002	2003-2006
Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmacnianiu konkurencyjności regionów	33	40
Restrukturyzacja bazy ekonomicznej regionów i tworzenie warunków jej dywersyfikacji	18	15
Rozwój zasobów ludzkich	15	15
Wsparcie obszarów wymagających aktywizacji i zagrożonych marginalizacją	10	20
Rozwój międzynarodowej współpracy regionów	24	10

Źródło: *Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2001-2006*, Warszawa 2000, s. 44.

Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju (Dz.U. nr 116, poz. 1206) to dokument określający cele rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, w tym wspierane cele rozwoju regionalnego. Uwzględniono w nim cele zawarte w:

- narodowej strategii rozwoju regionalnego,
- strategiach sektorowych,
- strategiach rozwoju województw,
- programach wieloletnich wynikających z ustawy o finansach publicznych,
- koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
- założeniach polityki naukowej i naukowo technicznej państwa oraz założeniach polityki innowacyjnej państwa[9].

Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004-2006 zawiera podstawowe kierunki rozwoju państwa:

- wzrost konkurencyjności gospodarki,
- restrukturyzacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich,

---

[8] Ibidem, s. 22.

[9] Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju (Dz.U. nr 116 poz. 1206, art. 5).

- rozbudowa infrastruktury publicznej,
- ochrona środowiska i zrównoważony rozwój,
- rozwój zasobów ludzkich[10].

Porządkując podział terytorialny państwa polskiego, Rada Ministrów rozporządzeniem z dnia 13 lipca 2000 r. wprowadziła kompatybilną z Unią Europejską nomenklaturę jednostek terytorialnych do celów statystycznych (NUTS):

		Liczba jednostek
NUTS 1	terytorium całego kraju	1
NUTS 2	województwa	16
NUTS 3	podregiony(utworzone z powiatów)	44
NUTS 4	powiaty (308) i miasta na prawach powiatów (65)	373
NUTS 5	gminy, w tym miejskie będące na prawach powiatu (65)	2498

Powyższa nomenklatura opracowana została w oparciu o obowiązujący zasadniczy podział terytorialny kraju określony ustawa z 24 lipca 1998 r. Warto zauważyć, że poziom NTS 3 został utworzony w sposób sztuczny, gdyż grupuje powiaty. Szczegółowe zestawienie polskich podregionów zawiera poniższe zestawienie.

Tabela 2. Podregiony w Polsce

Podregion	Powierzchnia w km²	Ludność
1 jeleniogórsko-wałbrzyski	10 371	1 387 714
2 legnicki	4 149	515 518
3 wrocławski	5 135	435 578
4 m. Wrocław	293	633 857
5 bydgoski	8 913	1 034 511
6 toruńsko-włocławski	9 057	1 065 213
7 bialskopodlaski	5 977	321 045
8 chełmsko-zamojski	9 290	680 611
9 lubelski	9 847	1 230 398
10 gorzowski	6 107	385 083
11 zielonogórski	7 877	638 905
12 łódzki	8 725	957 237
13 piotrkowsko-skierniewicki	9 200	892 931
14 m. Łódź	294	793 217

[10] J. Szlachta, op.cit., s. 273 i in.

15 krakowsko-tarnowski	7 327	1 392 867
16 nowosądecki	7 490	1 099 422
17 m. Kraków	327	741 510
18 ciechanowsko-płocki	7 778	646 643
19 ostrołęcko-siedlecki	12 098	772 456
20 warszawski	8 138	1 289 964
21 radomski	7 071	752 801
22 m. Warszawa	494	1 610 471
23 opolski	9 412	1 084 665
24 rzeszowsko-tarnobrzeski	7 512	1 168 620
25 krośnieńsko-przemyski	10 414	959 985
26 białostocko-suwalski	14 871	903 852
27 łomżyński	5 309	317276
28 słupski	8 185	489 985
29 gdański	9 693	954 533
30 Gdańsk-Gdynia-Sopot	415	753 804
31 północnośląski	5 846	1 049 124
32 południowośląski	5 232	1 695 087
33 centralny śląski	1 216	2 103 389
34 świętokrzyski	11 691	1 322 879
35 elbląski	7 525	564 210
36 olsztyński	10 332	628 614
37 ełcki	6 346	293 489
38 pilski	6 458	411 833
39 poznański	11 521	1 127 117
40 kaliski	7 147	806 020
41 koniński	4 439	441 033
42 m. Poznań	261	574 896
43 szczeciński	12 498	1 118 851
44 koszaliński	10 404	614 997
POLSKA	312 685	38 644 211

Źródło: *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 lipca 2000 roku w sprawie wprowadzenia Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych* (NUTS) (Dz.U. nr 58, poz. 685 z późn. zm.).

Nowe rozwiązania prawne w zakresie zarządzania rozwojem lokalnym (regionalnym) wniosła ustawa z dnia 6 maja 2005 r. o Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego przedstawicielach Rzeczypospolitej Polskiej w Komitecie Regionów Unii Europejskiej. W myśl przyjętych regulacji prawnych Komisja rozpatruje problemy związane z funkcjonowaniem jednostek samorządu terytorialnego zarówno w układzie krajowym w relacjach samorząd – państwo, jak i europejskim w zakresie działania Unii Europejskiej. Do jej szczegółowych zadań należy między innymi:

- wypracowywanie wspólnego stanowiska rządu i samorządu terytorialnego w zakresie ustalania priorytetów gospodarczych i społecznych w sprawach dotyczących:
  - gospodarki komunalnej i funkcjonowania samorządu gminnego i samorządu powiatowego,
  - rozwoju regionalnego i funkcjonowania samorządu województwa;
- dokonywanie przeglądów i ocen warunków prawnych i finansowych funkcjonowania samorządu terytorialnego, w tym także powiatowych służb inspekcji i straży oraz organów nadzoru i kontroli nad samorządem terytorialnym;
- ocena stanu funkcjonowania samorządu terytorialnego w odniesieniu do procesu integracji w Unii Europejskiej, w tym wykorzystywania przez jednostki samorządu terytorialnego środków finansowych;
- analizowanie informacji o przygotowywanych projektach aktów prawnych, dokumentów i programów rządowych dotyczących problematyki samorządu terytorialnego, w szczególności przewidywanych skutków finansowych;
- opiniowanie projektów aktów normatywnych, programów i innych dokumentów rządowych dotyczących problematyki samorządu terytorialnego, w tym także określających relacje pomiędzy samorządem terytorialnym a innymi organami administracji publicznej[11].

Zakończenie

Szczególnego znaczenia w zakresie zarządzania rozwojem jednostek samorządu terytorialnego nabiera ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Stwarza ona warunki trwałego i zrównoważonego rozwoju kraju oraz spójności społeczno-gospodarczej i terytorialnej, w skali krajowej, regionalnej lub lokalnej w zakresie:

- ochrony środowiska,

[11] Ustawa z dnia 6 maja 2005 r. o Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego, oraz o Przedstawicielach Rzeczypospolitej Polskiej w Komitecie Regionów Unii Europejskiej (Dz.U. z 2005 r. nr 90, poz. 759).

- ochrony zdrowia,
- promocji zatrudnienia, w tym przeciwdziałania bezrobociu, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej bezrobotnych,
- rozwoju kultury, kultury fizycznej, sportu i turystyki,
- rozwoju miast i obszarów metropolitarnych,
- rozwoju obszarów wiejskich,
- rozwoju nauki i zwiększenia innowacyjności gospodarki, w tym rozwoju sektorów opartych na wykorzystaniu nowoczesnych technologii,
- rozwoju zachowań prospołecznych wspólnot lokalnych oraz budowy i umacniania struktur społeczeństwa obywatelskiego,
- rozwoju zasobów ludzkich, w tym podnoszenia poziomu wykształcenia społeczeństwa, kwalifikacji obywateli, jak również zapobiegania wykluczeniu społecznemu oraz łagodzeniu jego negatywnych skutków,
- stymulowania powstawania nowych miejsc pracy,
- tworzenia i modernizacji infrastruktury społecznej i technicznej,
- wspierania i unowocześniania instytucji państwa,
- wspierania rozwoju przedsiębiorczości,
- wspierania wzrostu gospodarczego,
- zwiększania konkurencyjności gospodarki[12].

Bibliografia

Bondarzewski K., Chmielnicki P., *Prawo samorządu terytorialnego w Polsce*, Warszawa 2006.

Borkowska M., Cieślak A., Poskropko B., *Organizacja systemu zarządzania ochroną środowiska w Polsce*, Białystok 1998.

Cichocki Z., *Prognoza skutków wpływu ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na środowisko przyrodnicze. Zasady sporządzania*, Warszawa 1997.

Drązkiewicz J., Gęsicka G., Szczucki J. (red.), *Inicjatywy lokalne – polskie doświadczenia,* Warszawa 1995.

Frejman O., *Samorządy terytorialne a współpraca transgraniczna*, Warszawa 1992.

Gorzelak G., *Polityka państwa w obliczu przekształceń strukturalnych polskiej przestrzeni. Studia Regionalne i Lokalne*, Uniwersytet Warszawski. Warszawa 1997.

Hauser R., Niewiadomski Z., *Ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym z komentarzem i przepisami wykonawczymi*, Warszawa 1995.

Jałowiecki B., *Narodziny demokracji w Polsce lokalnej,* Warszawa 1990.

Kandarzewski K, *Prawo samorządu terytorialnego w Polsce*, Warszawa 2006.

[12] Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2006 r. nr 227, poz. 1658).

Leoński Z., *Samorząd terytorialny w RP*, Warszawa 1998.
Leoński Z., Szewczyk M., *Podstawowe instytucje planowania przestrzennego i prawa gospodarczego*, Poznań 1997.
Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2001-2006, Warszawa 2000.
Niewiadomski Z., *Ustrój samorządu terytorialnego i administracji rządowej po reformie*, Warszawa 1998.
Parysek J.J., *Podstawy gospodarki lokalnej*, Poznań 1997.
Podgórski K., Martysz C., *Samorząd powiatowy. Praktyczny komentarz do ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r.*, Katowice – Zielona Góra 1998.
Polska Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2001-2006, Warszawa 2000.
Klamut M. (red.), *Proces globalizacji gospodarki – udział krajów w jej korzyściach i kosztach*, Wrocław 2004.
Kiełbasiewicz-Drozdowski J., Marcinkowski M., Siwiński W., *Rola administracji rządowej i samorządu terytorialnego w promocji rekreacji ruchowej*, Poznań 1999.
Latoszek E., Proczek M., *Organizacje międzynarodowe. Założenia, cele, działalność*, Warszawa 2001.
Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 lipca 2000 roku w sprawie wprowadzenia Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS), Dz.U. nr 58, poz. 685 z późn. zm.
Rydlewski G., *Samorząd terytorialny i administracja rządowa. Gmina, powiat, województwo*, Warszawa 1999.
Sryczyński P., Nowakowski T., Mikołajczak A., *W zgodzie z zasadami ekologii. Ekologia i przemysł. Międzynarodowa Fundacja Rozwoju Rynku Kapitałowego i Przekształceń Własnościowych w RP*, Warszawa 1993.
Szlachta J., *Średniookresowe programowanie rozwoju społeczno-gospodarczego w Polsce w standardach Unii Europejskiej*, w: M. Klamut (red.), *Proces globalizacji gospodarki – udział krajów w jej korzyściach i kosztach*, Wrocław 2004.
Ura E., Ura E., *Prawo administracyjne*, Warszawa 1999.
Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym, Dz.U. nr 99, poz. 415.
Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju, Dz.U. nr 116, poz. 1206. art. 5.
Ustawa z dnia 6 maja 2005 r. o Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego, oraz o Przedstawicielach Rzeczypospolitej Polskiej w Komitecie Regionów Unii Europejskiej, Dz.U. nr 90, poz. 759.
Weinfeld W., Wessels W., *Europa od A do Z. Podręcznik integracji europejskiej*, Gliwice 1999.
Załącznik do uchwały Nr 105 Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2000 r. (poz. 851).
Ziemba-Zaucka H. i in., *Samorząd terytorialny Rzeczypospolitej Polskiej po reformie ustrojowej. Wybrane zagadnienia*, Rzeszów 1999.

POLAND AND EUROPEAN REGIONAL POLICY IN THE CONTEXT OF LOCAL GROWTH MANAGEMENT IN THE PROCESS OF GLOBALIZATION

Summary

The contents of the article refer to the process of European and Polish regional policy. It is implemented at the regional government with regard to the needs of other units of local government. Tools for implementing it on Polish soil have been and are the Structural Funds and cash generated by Polish entities from Brussels.